VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko työn murroksesta

23.5.2018

Kaisa Oksanen, VNK

TULEVAISUUS-
SELONTEKO

Vaikuttava kaksivaiheinen tulevaisuusselonteko

- Teemana työn murros ja tulevaisuuden työ
- 1. osa: Jaettu ymmärrys työn murroksesta
  - Julkaistu 8.6.2017
- 2. osa: Ratkaisut työn murroksessa, 2018

Tulevaisuusselonteon 2. osa: Ratkaisut työn murroksessa

- Valmistelussa
- Eduskuntaan näillä näkymin heti syyskuun 2018 alussa

Selonteon 2. osa vastaa osaltaan mietintöön

Mietinnössään tulevaisuusselonteon 1. osasta eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

- tekee tulevaisuusselonteon myös tulevaisuudessa kahdessa osassa dialogisuuden ja osallistamisen edistämiseksi.
- huomioi tulevaisuusselonteon toisessa osassa paremmin Agenda2030-toimenpideohjelman vaikutukset tulevaisuuden työhön sekä arvioi ja perustelee kaikki tulevaisuusselonteon toisessa osassa esitettävät toimenpide-ehdotukset sen suhteen, miten ne tukevat ekologisesti kestävää kehitystä, tasa-arvokehitystä ja osallisuutta.
- ottaa tulevaisuusselonteon toisen osan toimenpide-ehdotuksissa huomioon verolainsäädännön, työlainsäädännön ja sosiaalilainsäädännön säädöstarpeet politiikkajohdonmukaisesti ja poistaa byrokratialoukkuja itsensä työllistämisestä, yksinyrittäjyydestä, pirstaleisista työsuhteista sekä työmarkkina-asemassa tapahtuvista statussiirtymistä.
- kehittää ja tutkii tulorekisterin sovellusmahdollisuuksia niin, että se saadaan hyödynnettyä täysimääräisesti. Tulevaisuusvaliokunta kannattaa myös erilaisten digitaalisten portfolioiden käyttöönottoa niin, että myös itseis- ja käyttöarvoinen vapaaehtoinen työ tulee paremmin näkyville.
- tarkastelee myös niitä ilmiöitä ja trendejä, joissa teknologia luo uutta työtä. Vastaavasti toimenpide-ehdotuksissa on tulevaisuusvaliokunnan mielestä huomioitava se, minkälaisia resursointeja teknologinen edelläkävijyys Suomelta edellyttää.
- selvittää nuorisotyöttömyyden syyt ja ottaa ne huomioon tulevaisuusselonteon toisessa osassa erikseen ja erityisellä huolella.
- ottaa tulevaisuuselonteon toisessa osassa käyttöön parempia mittareita, joilla voidaan aidosti kuvata ja ymmärtää käynnissä olevia työelämän muutoksia.
- kynnyksen osaamisjärjestelmää kokonaisuutena varhaiskasvatuksesta modulaariseen täydennys- ja muuntokoulutukseen asti niin, että oppiminen on elinikäistä ja osaaminen kumuloituu. Eri koulutusasteiden välisen yhteistyön tulee olla saumatonta ja joustavaa, ja opintopolkujen sujuvia yli koulutusasteiden ja oppilaitosrajojen.
- edistää laajaa, avointa ja moniarvoista arvokeskustelua työn tulevaisuudesta ja siitä, minkälaisen yhteiskunnan me haluamme; tällä tavalla lisätään luottamusta tulevaisuuteen ja osallistetaan ihmiset mukaan tulevaisuuden tekemiseen.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

TYÖ MUUTTUU

- Työn rakenteet
- Työn sisällöt
- Osaaminen
- Toimeentulo
- Merkitykset

Visio työn tulevaisuudesta

Työn rakenteet

- Yrittäjänä työskentelevällä, vuokratyöntekijällä ja alusta-/keikkatyöntekijällä on kokemus vastaavasta reilusta ja kattavasta sosiaaliturvasta ja yhteiskunnallisesta suojelusta kuin palkkatyöntekijällä.

Työn sisällöt

- Tekoäly ja robotiikka luovat uudenlaisia lähtökohtia ihmisten taitojen täydentämiseen. Samalla ihmisille avautuu mahdollisuuksia taitojensa aiempaan monimuotoisempaan hyödyntämiseen. On yhteiskunnallinen tavoite, että nämä uudet teknologiset mahdollisuudet toteutuvat mahdollisimman tasapuolisesti kaikille.

Osaaminen

- Suomeen syntyy koko väestön kattava ja laadukas elinikäisen oppimisen järjestelmä, joka tunnetaan kansainvälisesti samanlaisena menestystarinana kuin suomalainen peruskoulu.

Toimeentulo

- Jokaisella suomalaisella on mahdollisuus samaan aikaan saada riittävä toimeentulo, kehittyä ja kokea olevansa merkityksellinen osa yhteiskuntaa.

Työn merkitys

- Työtä arvostetaan sen monipuolisen yhteiskunnallisen arvontuotannon kautta, ei ainoastaan sen taloudellista arvonnousua arvioimalla. Yhteiskuntaan eri tavoin arvoa tuottava ihmisten toiminta on tärkeä poliittinen tavoite.

Visio ei ole jännitteetön

ALUSTOJEN UUDET SÄÄNTELYJÄRJESTELMÄT

SELKEÄT PELISÄÄNNÖT ALUSTOILLA

JULKISEN HALLINNON NORMIEN PURKU & SÄÄNTELYN VÄHENTÄMINEN

PERINTEISET AMMATINKUVAT HÄLVENEVÄT

TUKI MIELEKKÄÄLLE JA TUOTTAVALLE TYÖLLE

KAIKKI TYÖ EI OLE SAMANLAISTA

OSAAMISEN MERKITYS KOROSTUU

JATKUVAN OPPIMISEN REFORMI

NOPEASSA MUUTOKSESSA MONEN OSAAMINEN JÄÄ JÄLKEEN

HUOLTOSUHTEEN KORJAAMISEKSI MAHDOLLISIMMAN MONEN OSALLISTUMISTA TARVITAAN

RIITTÄVÄ TOIMEENTULO JA TUKI KEHITTÄÄ KYVYKKYYKSIÄ

TUOTTAVUUSLOIKAT MUUTTAMAT AMMATTIRAKENTEITA JA TYÖN TARVETTA

TYÖN MUUTOS SAATTAA VÄHENTÄÄ TARVITTAVAA PERINTEISTÄ TYÖTÄ

YMMÄRRETÄÄN TYÖN VÄLINEARVOT

YHTEISKUNTAAN KUULUTAAN TYÖN KAUTTA

Ehdotuksia toimenpiteiksi, jotka vievät oikeaan suuntaan

RAKENTEET, SISÄLLÖT JA OSAAMINEN

- Julkisen hallinnon ja alustayritysten sekä laajemmin alustoilla tapahtuvan toiminnan sääntelyn selkeyttäminen
- Valtio ja kunnat vahvasti mukaan hyödyntämään alustoja omissa työvoimatarpeissaan
- Kaikissa työsuhteissa mahdollisuus työntekijän jatkuvaan monipuoliseen kehittymiseen; vahvempia taloudellisia kannustimia työnantajille (nyk. koulutusvähennys riittämätön)
- Tekoäly apuun osaamisen tunnistamisessa ja muuntamisessa relevantiksi (ks. esim. HeadAI)
- Korkeakoulutuksen painopisteen siirtäminen yhä enemmän perusvalmiuksiin ja metataitoihin; ei yritetä liian voimakkaasti ennakoida tulevia koulutusaloja
- Valmistuneiden suhde korkeakouluihin elinikäiseksi; tutkinto-ohjelmia työelämässä oleville
- Erilaiset uratilit tai koulutussetelit (ks. Singaporen SkillsFuture-ohjelman koulutusseteli ja Ranskan uratili-malli (compte personnel d’activité) kansalaiten jatkuvaan osaamisen päivittämiseen)
- Ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan velvoite opiskeluun (ansiosidonnainen mielletään yhä välineeksi, jolla suoriutua kahden työpaikan välissä, ei sillaksi ammatista toiseen)

Ehdotuksia toimenpiteiksi, jotka vievät oikeaan suuntaan

TOIMEENTULO JA TYÖN MERKITYS

- Perusturvan uudistaminen (esim. perustulon tai negatiivisen tuloveron kautta; tulorekisterin mahdollisuudet; TOIMI-hanke)
- Työikäisille ihmisille kannustimet työnteon lisäksi laajemmin myös muuhun toimeliaisuuteen, kuten opiskeluun ja vapaaehtoistyöhön (toimeentulon vastikkeellisuuskeskustelu jatkunee)
- Poistetaan esteet työtehtävien automatisoinnilta; suorittavaa työtä ilman merkityksellistä ihmiskontaktia voidaan automatisoida edelleen; yleensä esteenä ihmistyön halpuus.
- Palkkatuen suuntaaminen vuorovaikutusta sisältävään työhön, eli työtehtäviin, jotka eivät ole häviämässä automatisaation takia ja joista syntyy merkittävää yhteiskunnallista arvoa
- Vanhempien vapaaehtoisen osa-aikatyön tukeminen; perheiden hyvinvointi, uupumuksen vähentäminen, työn laatu, vanhemman oman osaamisen monipuolisempi käyttö ja kehittyminen.
- Yhteiskunnallinen näkökulma työhön monipuolisemmaksi

Työn murrokseen vastaamiseksi tarvitaan sekä näitä teemoihin kohdistuvia ratkaisuja, että

PITKÄN AIKAVÄLIN POLITIIKKAA,

jonka avulla työtä, toimeentulon muotoja, yhteiskuntaan kuulumisen tapoja, osaamista ja organisoitumista voidaan rakentaa määrätietoisesti ja kauaskantoisesti.

Pitkän aikavälin päätöksenteon kehikoksi voitaisiin ottaa kestävä kehitys.

TAUSTAKSI

PITKÄN AIKAVÄLIN POLITIIKALLA LÄPI MURROKSEN – TAHTOTILOJA TYÖN TULEVAISUUDESTA

Raportti julkaistu 5.4.2018
http://tietokayttoon.fi/julkaisut

Tämä esitys perustuu laajalti ko. julkaisuun. Tutkijat: Demos Helsinki, VTT Oy, Helsingin yliopisto, THL, Simppelisti Oy

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

TYÖN RAKENTEET

- Työn tekemiseen ja sen organisoimiseen syntyy uusia muotoja, mikä edellyttää muutoksia lainsäädännössä ja sosiaaliturvassa.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

TYÖN RAKENTEET

- Samalla kun alustoilla tehtävä työ, yksinyrittäjyys ja kirjavammat työjärjestelyt lisääntyvät, monesta palkkasuhteisestakin työstä tulee yrittäjämäisempää.

- Monien töiden osalta suomalainen työntekijä, huippuosaaja tai ei, kilpailee samoista töistä kaikkien muiden verkkoyhteyden kautta työskentelevien ihmisten kanssa koko maapallolla.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

TYÖN SISÄLLÖT

- Perinteiset ammatinkuvat hälvenevät.

- Voidaan ajatella, että jatkossa työt jakautuvat kolmeen eri kategoriaan: algoritmisoituvaan työhön, inhimilliseen hi touch -työhön ja työtä poistavaan hi tech -työhön.

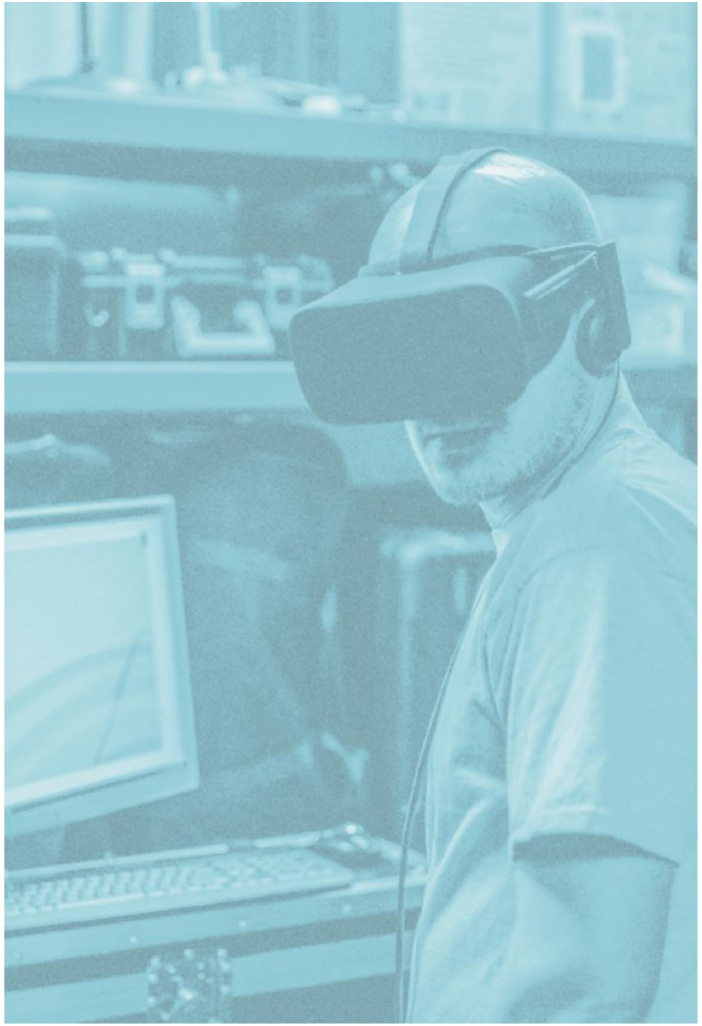

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

TYÖN SISÄLLÖT

- **HI-TOUCH-TÖISSÄ** inhimilliset vahvuudet kuten empatia korostuvat.
- Kokemuksella on paljon arvoa.
- Osataanko näille töille antaa niiden ansaitsema arvostus?

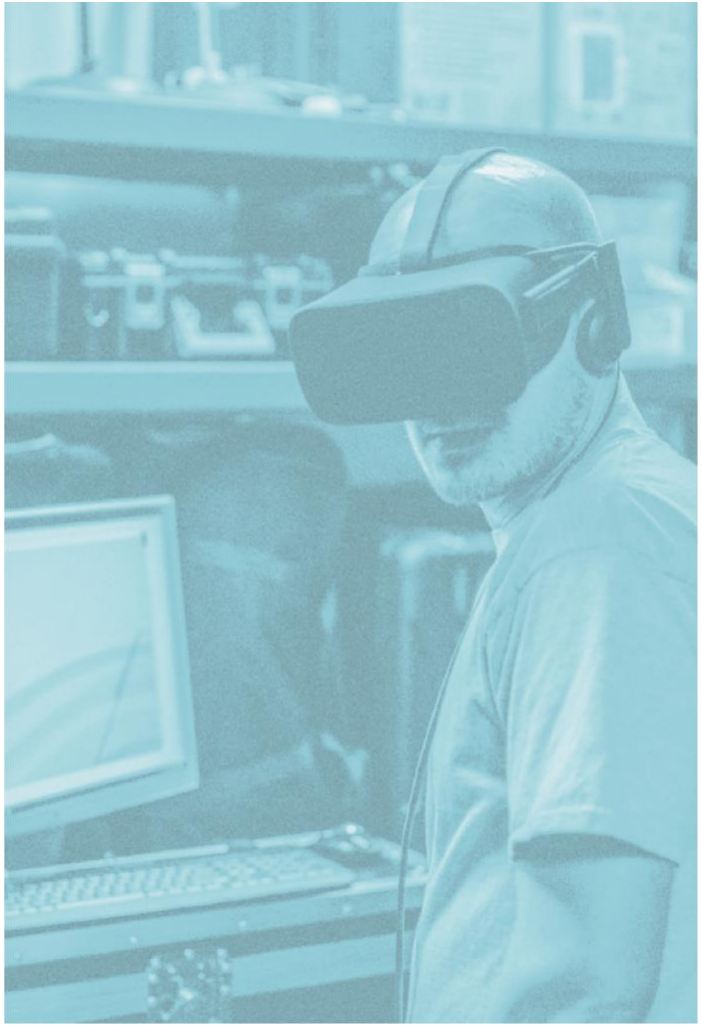

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

TYÖN SISÄLLÖT

- **HI-TECH-TÖISSÄ** sosiaalinen työyhteisö muuttuu, jos työtä tehdään entistä vähemmän kasvokkain tai ilman vakituista työyhteisöä.
- Työnantajan on tultava vastaan työvälineiden ja työajan osalta.
- Työurat voivat olla aiempaa vähemmän lineaarisia.

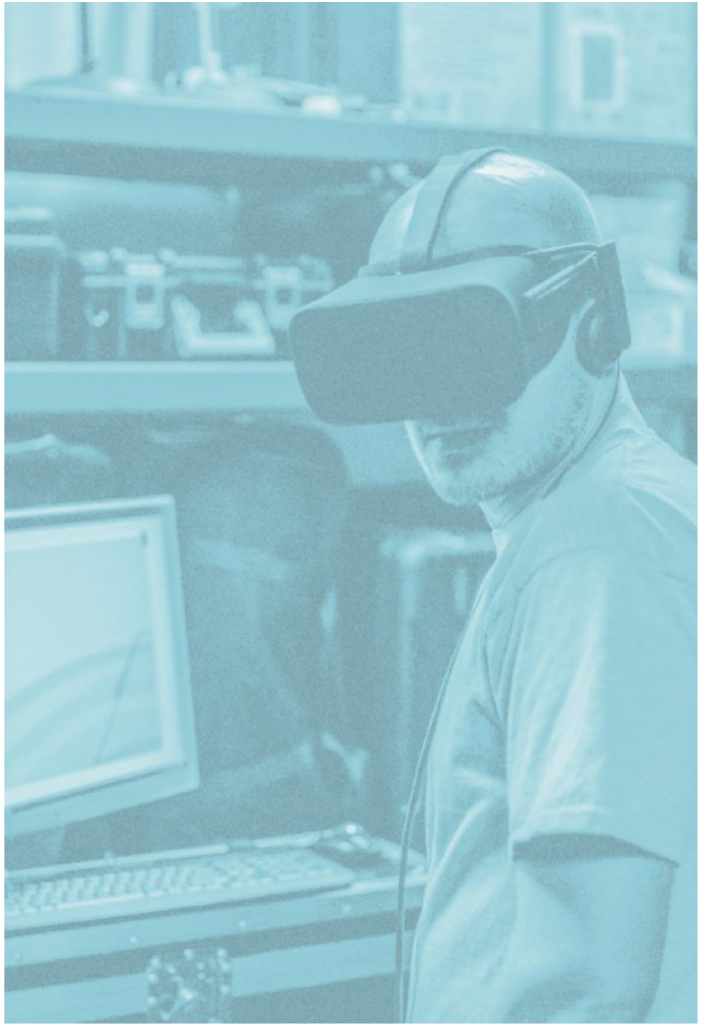

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

TYÖN SISÄLLÖT

- **ALGORITMISOITUVISSA TÖISSÄ** tehdään töitä, joita myös kone voisi tehdä.
- Palkanmuodostus seuraa vastaavan tehtävän automatisaation kustannuksia.
- Näistä töistä on tutkimusten mukaan vaikea siirtyä muunlaisiin, korkeamman tulon ja merkityksen töihin.

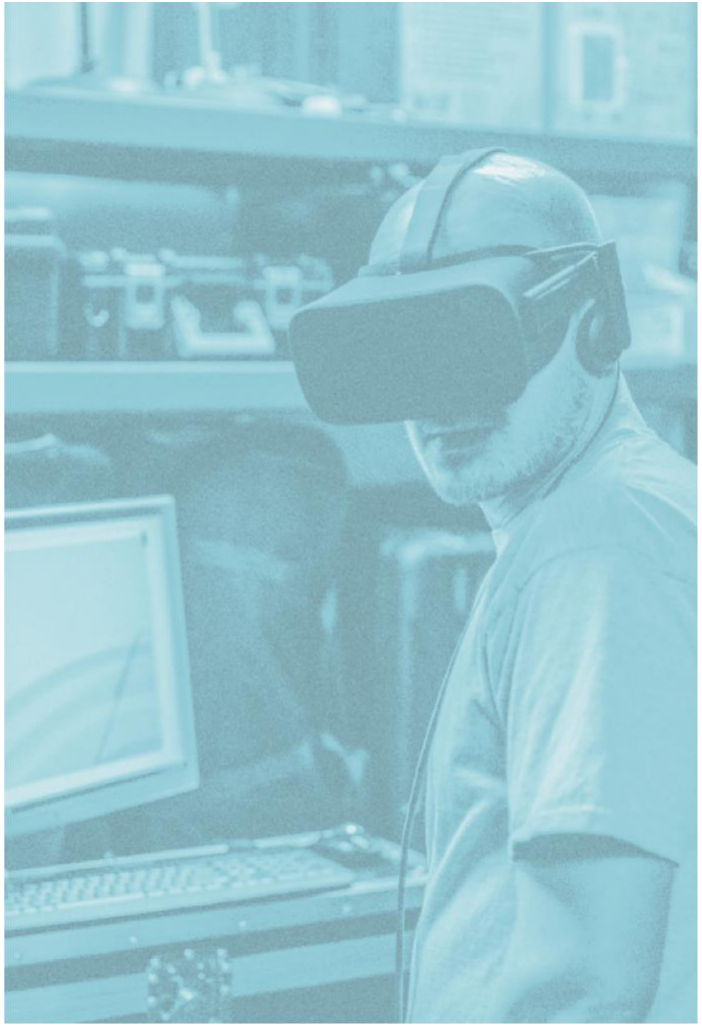

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

OSAAMINEN

- Osaamisen **merkitys korostuu** kaikenlaisissa työtehtävissä.
- Samalla monien osaaminen **jää jälkeen**, kun työn rakenteet ja vaateet kehittyvät nopeasti.

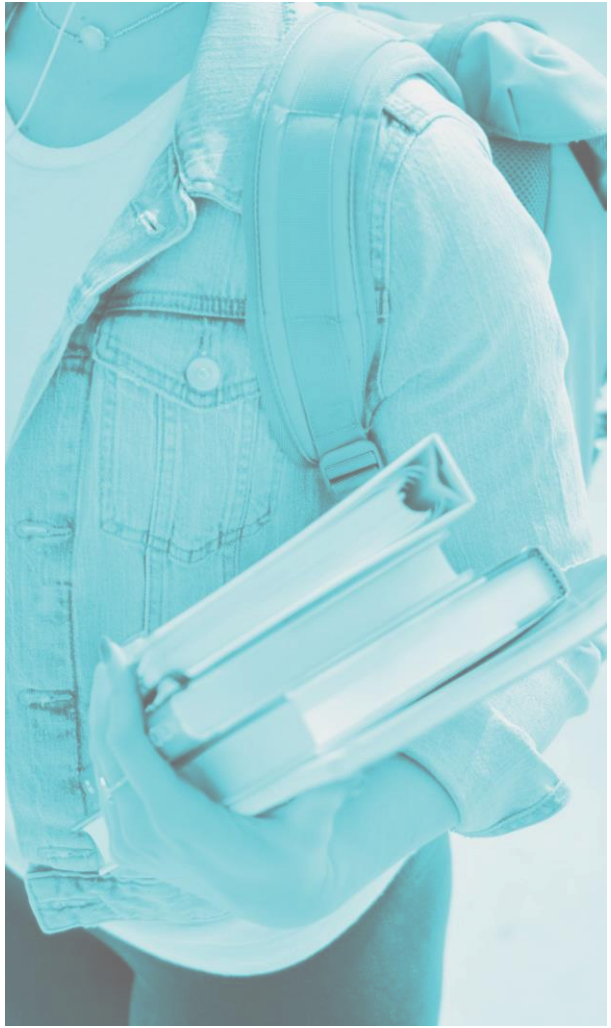

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

OSAAMINEN

- **Tarve uudistaa osaamista on tärkeää paitsi yksilöille, myös organisaatioille.**
- Opiskelu tulee enenevässä määrin osaksi työtä ja pirstoutuu pienemmiksi kokonaisuuksiksi.
- Oppivat yhteisöt ja organisaatiot tukevat jatkuvaa työn kautta oppimista ja uteliasta oppimisen kulttuuria.
- Samalla työn, opiskelun, vapaa-ajan ja muun elämän rajat hämärtyvät.

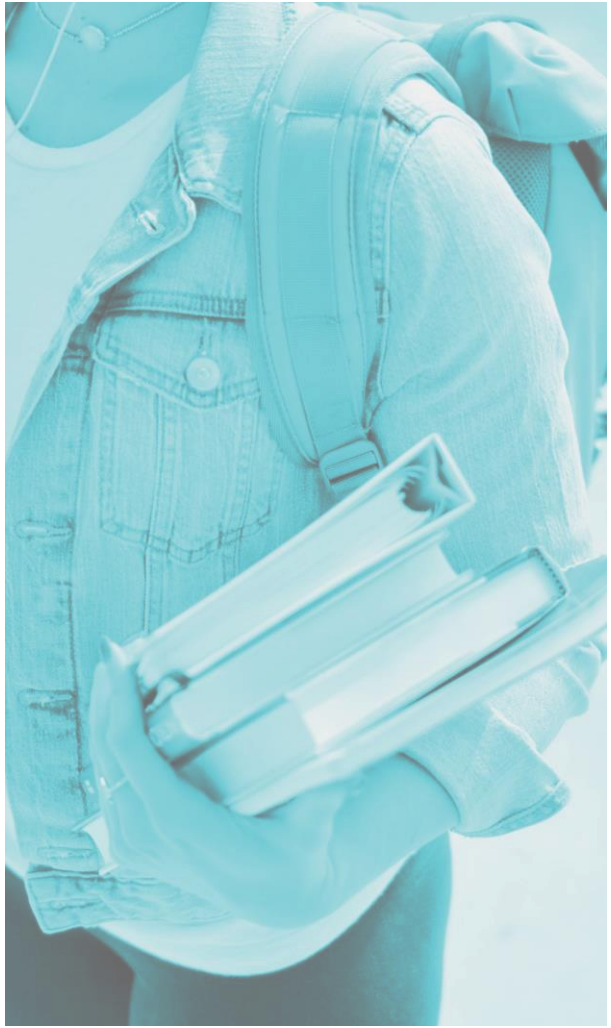

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

OSAAMINEN

Tulevaisuudessa tärkeitä taitoja ovat esimerkiksi:

- Joustavuus, oleellisen tunnistaminen, kriittinen ajattelu, kansainvälisyystaidot ja ajankäytön hallinta.
- Kyky oppia ja omaksua nopeasti uutta: alustoja, työskentelytapoja, ohjelmistoja, asiantuntemusta.
- Kyky lähestyä ja ymmärtää – ihmistaidot.
- Tietokoneiden logiikan ymmärtäminen.
- Empatia, yhteistyötaidot, oppimaan oppiminen.
- Perusvalmiudet johtaa ja olla johdettavana kaikille.

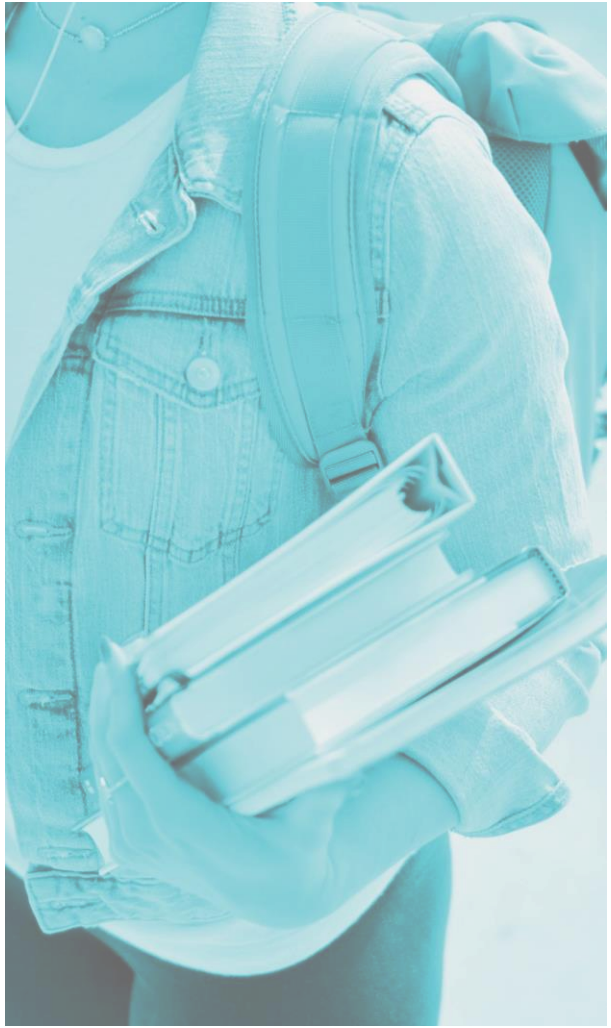

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

TOIMEENTULO

- Teknologinen kehitys muuttaa elinkeino- ja ammattirakenteita niin, että keskituloiset ammatit vähenevät.
- Kun työtehtävät muuttuvat, työntekijät joutuvat liikkumaan ja etsimään uusia työpaikkoja.
- On varauduttava myös siihen, että useammat siirtyvät työtehtäviin, jotka vaativat vähemmän taitoa ja koulutusta, ja ovat matalapalkkaisempia.
- Asiantuntijat arvioivat, että palkkatyötä pitää tulevaisuudessa täydentää muulla rahoituksella, kuten uudenlaisella perusturvalla.

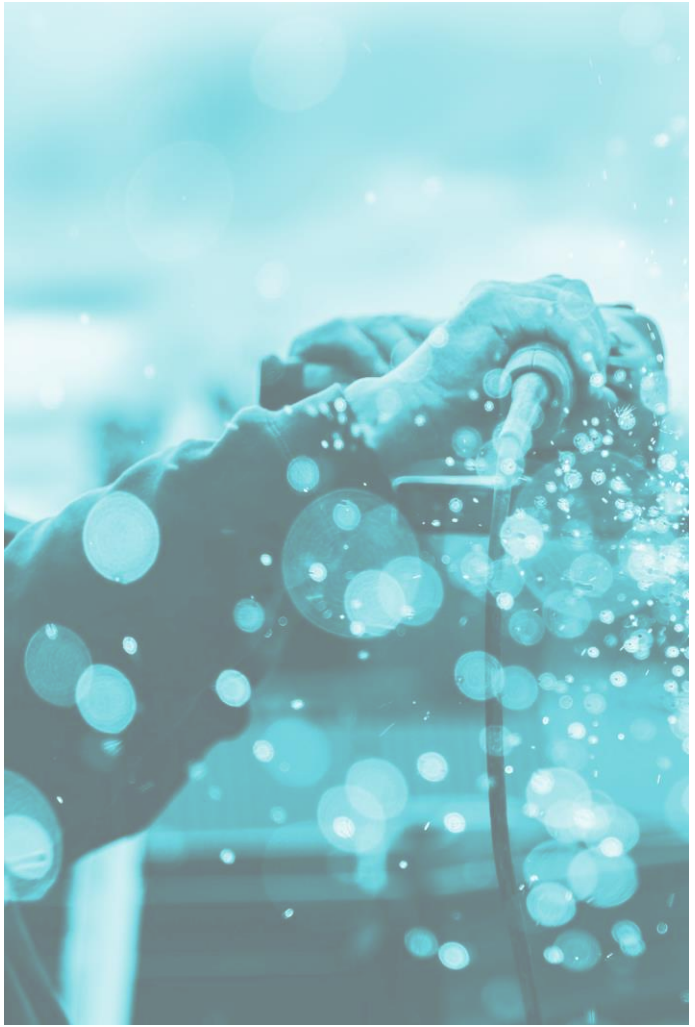

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

TOIMEENTULO

- Samalla työllisyysasteen nosto on jatkossakin keskeinen politiikkatavoite.
- Toimeentulon ja työn yhteys muuttuu monimutkaisemmaksi ja ihmisten yksilölliset tilanteet entistä moninaisemmiksi.
- Erilaiset eriarvoistumisen muodot ja kokemus niistä lisääntyvät.
- Työn polarisoituminen saattaa heikentää veropohjaa.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

MERKITYS

- Kansalaiset ovat sitoutuneet ansiotyöhön ja kannattavat tällä hetkellä erityisesti työllisyyttä lisääviä politiikkatoimia.
- Suomalaiset eivät etsi vaihtoehtoja ansiotyöhön kiinnittyneelle yhteiskunnalle.

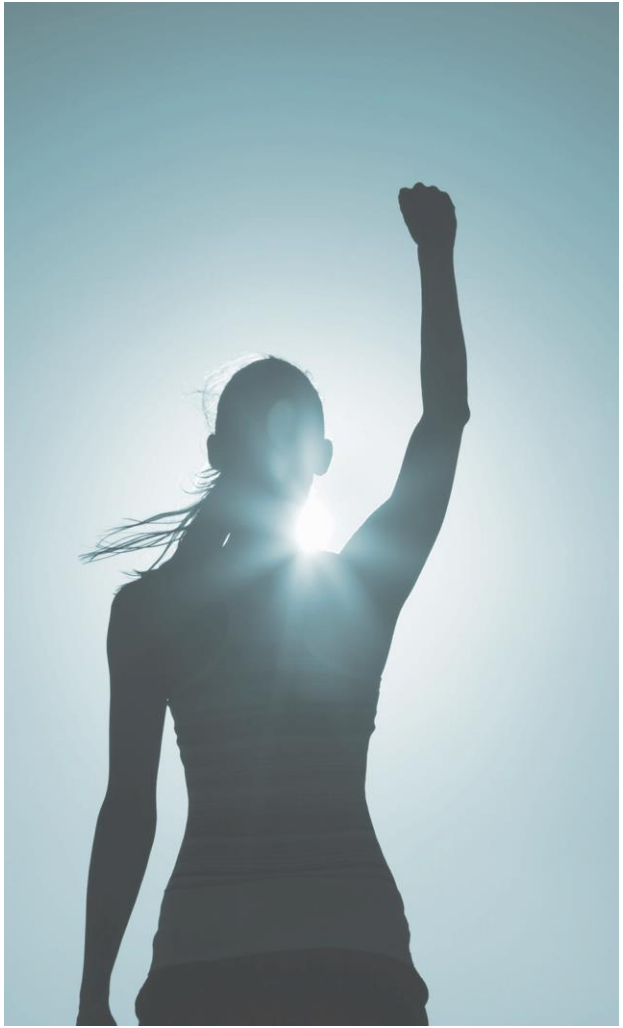

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

MERKITYS

- **Työ on muutakin kuin toimeentuloa.**
- Palkkatyön merkitys yhteiskunnassa vähenee – vaikka sen ei haluta vähenevän.
- Työntekijät saivat vastineeksi työpanoksestaan aiemmin enemmän toivoa jatkuvuudesta ja turvallisuudesta. Nyt työelämään on tullut “uusi turvattomuus”.

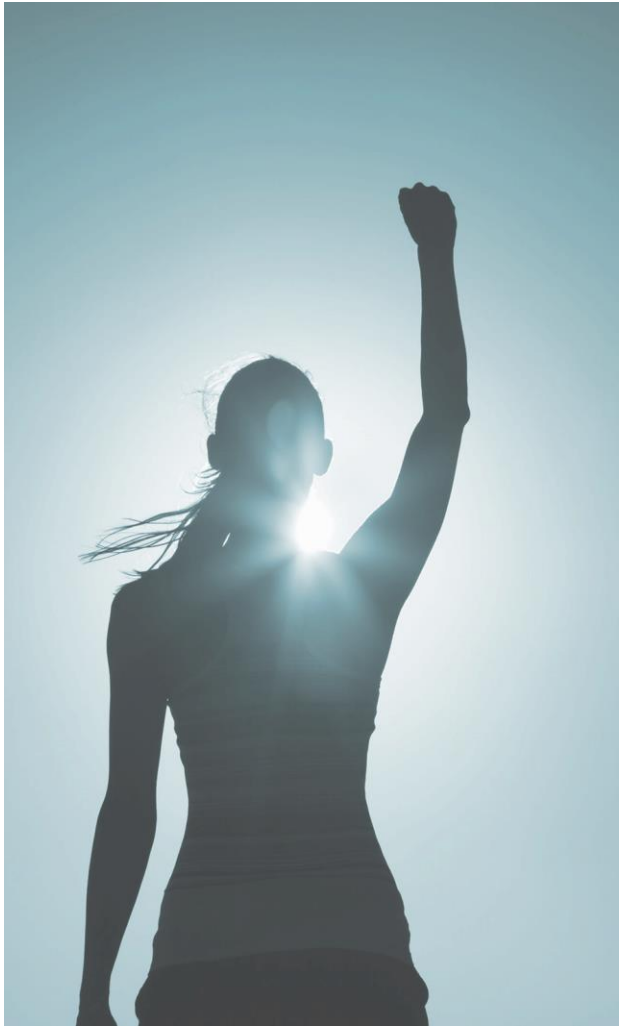

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

MERKITYS

Toimeliaisuus
Hyvinvointi
Oppiminen
Kehittyminen
Ansiot
Toimeentulo
Hyvänteko toisille
Merkitys
Rahalliset voitot
Talouskehitys
Tuotannontekijä
Vauraus

Tuotanto ja tuottavuus
Kilpailukyky
Ammattiasema
Hierarkiat
Yhteisö
Identiteetti
Verotulot
Yhdenvertaisuus
Koheesio
Rauha
…

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Kiitos!

Lisätietoja:
kaisa.oksanen@vnk.fi
vnk.fi/tulevaisuusselonteko

